Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap

Samen sterk voor Taal

Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

abc

Voorwoord

Met goed onderwijs kom je vooruit in je leven. Leerlingen die goed kunnen lezen, rekenen en schrijven, digitaal vaardig zijn en weten hoe je in dit land met elkaar omgaat, kunnen vol vertrouwen deelnemen aan het vervolg-onderwijs, de samenleving en de arbeidsmarkt. Zonder dit fundament lopen leerlingen snel vast in de alledaagse praktijk: van het voeren van een sollicitatiegesprek, het begrijpen van een contract tot het beheren van geld.

Door prioriteit te geven aan taal, rekenen-wiskunde, digitale geletterdheid en burgerschap krijgt iedere leerling de beste start voor de toekomst. Taal vormt daarbij, als moeder van alle vaardigheden, de sleutel tot het geheel. Taal stelt leerlingen in staat om instructies voor andere vakken te begrijpen, zichzelf uit te drukken, complexe informatie te verwerken en kritisch na te denken. Zonder voldoende woordenschat en tekstbegrip is het onmogelijk om opdrachten voor economie of maatschappijleer goed te begrijpen. De basis hiervoor leggen leerlingen niet alleen in het klaslokaal. Ook thuis aan de keukentafel, bij het sporten of tijdens hun bijbaan komen leerlingen in aanraking met taal.

Een grote groep leerlingen kan goed lezen, schrijven en rekenen. Maar ik zie ook dat steeds meer leerlingen hier moeite mee hebben. Waar Nederlandse 15-jarigen 15 jaar geleden nog toplezers waren, lezen zij nu slechter dan leerlingen in bijna alle andere Europese landen. Minder goed kunnen lezen, schrijven en spreken betekent simpelweg dat leerlingen minder kansen hebben in het (vervolg)onderwijs, op de werkvloer en in het leven. Ook op onze samenleving heeft dit een groot effect. Dit kan en moet anders.

Het geactualiseerde curriculum biedt hier een gouden kans voor. Voor het eerst in twintig jaar kunnen scholen aan de slag met een nieuw curriculum. De nieuwe kerndoelen en examenprogramma's zetten alles in beweging: van nieuwe leermiddelen en toetsen tot krachtige professionalisering van leraren en schoolleiders. Precies die samenhang tilt het onderwijs naar een hoger niveau.

De urgentie is hoog en de tijd is rijp. Voor u ligt daarom de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden. De Versterkingsagenda bevat de bouwstenen die nodig zijn om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren. Daar passen hoge verwachtingen bij: van leerlingen, leraren, scholen én de samenleving. Die hoge verwachtingen mag u ook hebben van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van mij.

De Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden is niet in beton gegoten. Het is een dynamische aanpak, waarin we inzetten op wat werkt en stoppen met wat niet helpt. Dat doen we samen met leerlingen, ouders, leraren, schoolleiders en andere partners. Alleen als we de handen ineenslaan, kunnen we ervoor zorgen dat geen enkele leerling achterblijft.

Ik ben optimistisch dat we deze omslag samen kunnen bereiken. Ik kijk uit naar onze samenwerking in de komende periode. Voor de leerling van nu, de volwassene van de toekomst en onze samenleving.

Judith Zs.C.M. Tielen
Staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie

Inhoudsopgave

1. **Inleiding**
   Basisvaardigheden zijn onmisbaar 4

2. **Staat van de basisvaardigheden**
   Taal en rekenen-wiskunde in beeld 5

3. **Verklaringen voor de dalende trend**
   Factoren in onderwijs en samenleving 9

4. **Doel van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden**
   Taal- en rekenvaardige leerlingen, nu én in de toekomst 12

5. **Hoge verwachtingen als basis om de trend te keren**
   Voor leerlingen, leraren, scholen, samenleving en overheid 13

6. **Vijf versterkers voor betere basisvaardigheden** **15**
   Versterker A
   Taal en rekenen in alle vakken 16
   Versterker B
   Prioriteit bij het versterken van de basis in het vmbo 18
   Versterker C
   Jong geleerd is oud gedaan 20
   Versterker D
   Doen wat werkt met sterke onderwijsteams 22
   Versterker E
   Scholen kunnen het niet alleen 24

7. **Middelen voor het verbeteren van de basisvaardigheden**
   Structureel en gericht 26

8. **Aan de slag: uitwerking van de Versterkingsagenda**
   Monitoren, leren en ontwikkelen 27

1. Inleiding
Basisvaardigheden zijn onmisbaar

Steeds meer leerlingen hebben moeite met het schrijven van een begrijpelijke e-mail of het berekenen van korting in de winkel. Deze voorbeelden staan niet op zichzelf. Ze laten zien dat de basisvaardigheden van onze leerlingen onder druk staan. Dit remt leerlingen niet alleen af in het onderwijs, maar heeft ook grote invloed op hun kansen op de arbeidsmarkt en rol in de samenleving.

Leraren en schoolleiders hebben de afgelopen jaren hard gewerkt om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren. Ondanks alle inspanningen heeft een grote groep leerlingen nog altijd te veel moeite, vooral met lezen en taal. Dit moet en kan echt beter.

Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

De Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden is bedoeld om deze omslag te maken, onder andere in het onderwijs. Maar scholen kunnen dit niet alleen. Alleen als gezinnen, bibliotheken, kinderopvangorganisaties en andere partners samen met scholen doelgericht werken aan de basisvaardigheden, is deze omslag mogelijk. Passende ondersteuning vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW) is hiervoor onmisbaar. In de Versterkingsagenda gebeurt dat via vijf actielijnen, ofwel versterkers:

A. Taal en rekenen in alle vakken
B. Prioriteit bij het versterken van de basis in het vmbo
C. Jong geleerd is oud gedaan
D. Doen wat werkt met sterke onderwijsteams
E. Scholen kunnen het niet alleen

Voor scholen ligt er een grote opgave en zij zijn op deze thema's al volop aan de slag. Basisvaardigheden krijgen steeds meer prioriteit op scholen. Het nieuwe curriculum met focus op de basisvaardigheden komt het klaslokaal binnen, scholen werken steeds vaker vanuit een gedeelde visie aan goed taalonderwijs en investeren steeds meer in de ontwikkeling van leraren en schoolleiders. De Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden is daarom niet zozeer een heel nieuw plan, maar scherpt aan en versterkt wat blijkt te werken. Het is een vervolg op het Masterplan basisvaardigheden.

De Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden focust bijvoorbeeld nog meer op taal, zet extra in op sterke professionals in sterke teams en positioneert de omgeving van de school nadrukkelijker als onmisbare partner.

In de Versterkingsagenda ligt de focus op taal. Taal is, als moeder van alle vaardigheden, de basis voor al het leren. Daardoor is het extra zorgelijk dat juist de taalvaardigheid van leerlingen zo sterk achteruit gaat. Dit betekent niet dat de andere basisvaardigheden niet belangrijk zijn. Juist niet: elke leerling moet goed kunnen rekenen, digitaal vaardig zijn en weten hoe we in dit land met elkaar omgaan. Scholen kunnen met de Versterkingsagenda daarom ook blijvend aan de slag met deze basisvaardigheden.

Verbeteren van basisvaardigheden op Caribisch Nederland

Ook op Caribisch Nederland verdient het taalniveau van leerlingen aandacht. Het meertalige onderwijs in Caribisch Nederland kent structurele knelpunten waardoor ook daar het taalniveau nog te laag is. Het tekort aan passende leermiddelen, bijvoorbeeld voor het leren van Nederlands als vreemde taal en Papiaments, is hier een belangrijke verklaring voor. Daarom wordt ook op Caribisch Nederland alles op alles gezet om het (taal)onderwijs te verbeteren. De komende periode wordt daarom in samenwerking met de Openbare Lichamen op Caribisch Nederland ingezet op het ontwikkelen en aanpassen van taalleermiddelen.

Ook zijn passende examens Nederlands van belang. SLO verkent daarom in opdracht van OCW de ontwikkeling van examenprogramma's voor Nederlands als vreemde taal in het voortgezet onderwijs op Bonaire. Ook wordt gekeken of de verkenning kan worden doorgetrokken naar de scholen op Saba en Sint Eustatius. Tevens wordt een impactanalyse uitgevoerd over de mogelijkheid om Nt2 examens af te nemen in CN.

2. Staat van de basisvaardigheden
Taal en rekenen-wiskunde in beeld

Leerlingen zijn de afgelopen jaren steeds minder goed gaan lezen. Dat is niet zomaar een losse observatie; meerdere onderzoeken bevestigen de zorgen over de basisvaardigheden van leerlingen.[1] Dit is vooral voelbaar in het voortgezet onderwijs. Leerlingen lezen daar steeds minder en slechter. Ook hebben veel leerlingen in het voortgezet onderwijs moeite met het schrijven van een begrijpelijke tekst of het oplossen van wiskundige problemen. Extra zorgwekkend zijn de verschillen tussen leerlingen en scholen. Scholen met eenzelfde leerlingpopulatie slagen er niet altijd in dezelfde resultaten te halen. Dit zijn onwenselijke trends. Om deze trends goed te begrijpen, wordt in dit hoofdstuk stilgestaan bij de belangrijkste uitkomsten uit recente onderzoeken.

Zorgelijke ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs, vooral bij lezen

De leesvaardigheid van Nederlandse leerlingen daalt sterk. Dit blijkt onder andere uit PISA, een internationaal onderzoek onder 15-jarigen.[2] In 2012 behoorde Nederland internationaal nog tot de voorlopers, maar sindsdien daalt de leesvaardigheid van Nederlandse leerlingen fors: van 511 in 2012 naar 441 punten in 2025. Dit staat ongeveer gelijk aan de leerwinst die in drie schooljaren wordt geboekt.[3] Nederland scoort daarmee ruim onder het OESO- en EU-gemiddelde. Er zijn ook steeds minder toplezers. Leerlingen vinden het vooral lastig om de kwaliteit en betrouwbaarheid van een tekst te beoordelen, en om kritisch na te denken over de inhoud en vorm ervan.

Het resultaat van PISA staat niet op zichzelf. Ook andere toetsen, zoals leerlingvolgsysteemtoetsen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs[4] en nationale peilonderzoeken door de Inspectie van het Onderwijs, laten het zien: het gaat niet goed met de leesvaardigheid in het voortgezet onderwijs. Het afnemende aandeel leerlingen dat in leerjaar 2 referentieniveau 2F haalt voor lezen, onderstreept dit. Dat geldt van vmbo tot en met vwo. Referentieniveau 2F is het niveau dat nodig is om zelfstandig mee te kunnen in de samenleving en op het werk. Dit niveau horen alle leerlingen aan het einde van het voortgezet onderwijs daarom minimaal te beheersen.

Figuur 1 Gemiddelde toetsscores leesvaardigheid 15-jarige leerlingen (bron: PISA)

Daling bij rekenen-wiskunde in het voortgezet onderwijs

PISA laat zien dat Nederlandse leerlingen op het vlak van wiskundige geletterdheid nog steeds boven het internationale gemiddelde presteren.[5] Toch zijn er op dit vlak zorgen. De PISA-scores voor wiskundige geletterdheid dalen, maar zij dalen minder sterk dan bij lezen: van 493 punten in 2022 naar 483 punten in 2025, een niet-significante daling. Leerlingen vinden het vooral moeilijk om wiskundige concepten, instrumenten en logica te gebruiken om tot oplossingen voor realistische problemen te komen.[6] In de onderbouw van het voortgezet onderwijs laten de leerlingvolgsysteemtoetsen zien dat steeds minder leerlingen aan het eind van leerjaar 2 niveau 2F behalen voor rekenen-wiskunde.

***Figuur 2** Gemiddelde toetsscores wiskunde 15-jarige leerlingen (bron: PISA)*

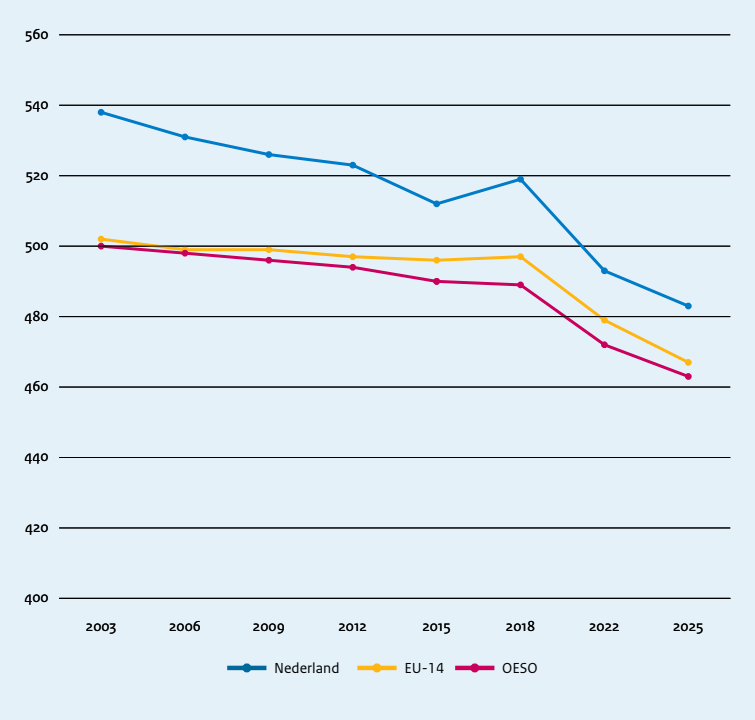

Iets minder reden tot zorg in het basisonderwijs

De zorgen in het voortgezet onderwijs zijn groter dan de zorgen in het basisonderwijs. In het basisonderwijs zijn de leervertragingen die ontstonden tijdens de pandemie voor een groot deel weer ingehaald. Eind groep 3 is zelfs sprake van licht stijgende prestaties op taal en rekenen-wiskunde.[7] Toch zijn er ook zorgen. Nederlandse 10-jarigen lezen bijvoorbeeld slechter dan gemiddeld in de vergelijkingsgroep van 21 westerse landen. Meer dan een derde van de 10-jarigen heeft bovendien weinig tot geen plezier in lezen.[8]

***Figuur 3** Ontwikkeling vaardigheidsscores E-toets begrijpend lezen groep 3 t/m 7 (bron: NCO)*

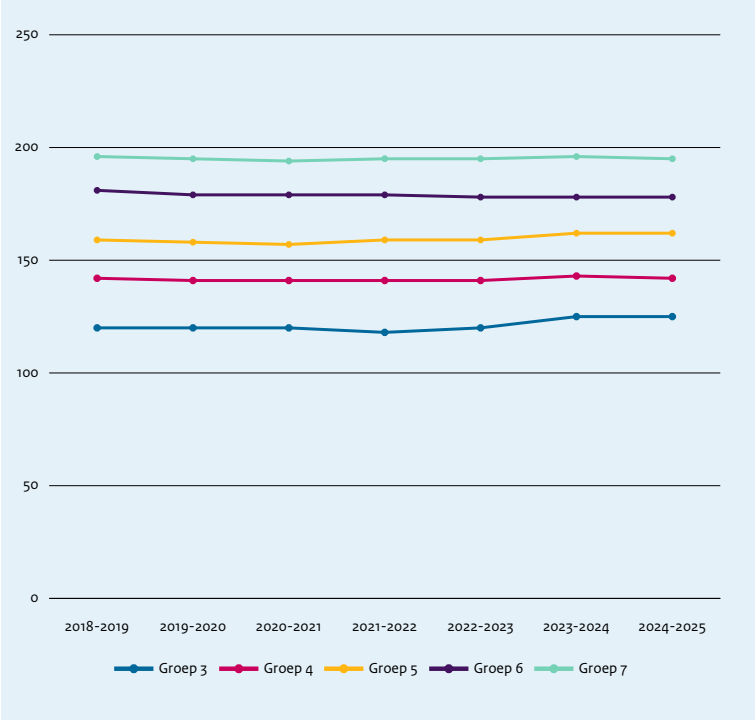

Vooral op het vmbo zorgen over basisvaardigheden

De zorgen over de basisvaardigheden zijn met name groot op het vmbo. Eind leerjaar 2 haalt 38% van de vmbo gt-leerlingen minimaal niveau 2F voor lezen; het niveau dat elke leerling aan het einde van het voortgezet onderwijs nodig heeft om mee te kunnen doen in de samenleving. Op het vmbo bb/kb is dit 15%. Een groot deel van de havisten en vwo-leerlingen haalt dit niveau eind leerjaar 2 al wel, hoewel ook dit aandeel door de tijd heen daalt.[9] Dit resultaat staat niet op zichzelf. Ook uit PISA blijkt dat leerlingen vooral op het vmbo moeite hebben om de gewenste niveaus te halen.[10] In PISA-2025 haalt tussen de 52% (vmbo gl/tl) en 91% (vmbo bb) van de vmbo-leerlingen niveau 2 niet, ten opzichte van 14% van de havisten en 4% van de leerlingen op het vwo.[11] Dit heeft grote gevolgen voor de mate waarin ze kunnen leren in andere vakken op het vmbo zelf en hun kansen in het vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt.

De uitdagingen die we zien, zijn groter dan een leesprobleem alleen. Lezen wordt van alle taaldomeinen simpelweg het meest onderzocht. Maar onderzoek naar andere taaldomeinen, zoals spreken en schrijven, maakt duidelijk dat ook daar concrete stappen nodig zijn. Groep 8-leerlingen hebben bijvoorbeeld meer moeite met spreken en het voeren van gesprekken dan in 2017.[12] Ook verlaten lang niet alle leerlingen het basisonderwijs met een fundamenteel schrijfvaardigheidsniveau.[13]

Grote verschillen tussen scholen

De resultaten van scholen lopen uiteen. Nederland staat in PISA-2025 bovenaan waar het gaat om verschillen tussen scholen. Nergens anders zijn de verschillen zo groot.[14] Dit heeft deels te maken met de inrichting van ons onderwijs met daarin de verschillende schoolsoorten. Ook de verschillende achtergronden van leerlingen spelen een rol. Scholen halen echter ook bij een vergelijkbare leerlingpopulatie verschillende resultaten. Op basisscholen met eenzelfde schoolweging, en daarmee vergelijkbare leerlingpopulatie, loopt het percentage leerlingen dat in groep 8 streefniveau 1S beheerst bijvoorbeeld uiteen. Deze verschillen zijn te verklaren en hangen onder andere samen met de hoeveelheid werkervaring van leraren en het personeelsverloop op scholen.[15] Scholen met een hoge schoolweging of een groter aandeel leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte staan hierbij voor een nóg grotere uitdaging. De verschillen tussen scholen zijn zorgwekkend. Het zou niet uit moeten maken naar welke school je gaat. Alle leerlingen, juist ook leerlingen met een risico op achterstanden, verdienen het beste onderwijs.

Ook de resultaten van leerlingen verschillen. Zij hangen onder andere samen met het opleidingsniveau van hun ouders en de taal die thuis gesproken wordt. De thuissituatie van leerlingen drukt in Nederland een sterkere stempel op hun prestaties dan in veel vergelijkbare landen.[16] In die landen is de sociaaleconomische herkomst van leerlingen minder bepalend voor de prestaties op school.

***Figuur 4** Gemiddeld percentage basisschoolleerlingen dat in schooljaar 2024-2025 het streefniveau voor rekenen haalt (bron: Inspectie van het Onderwijs)*

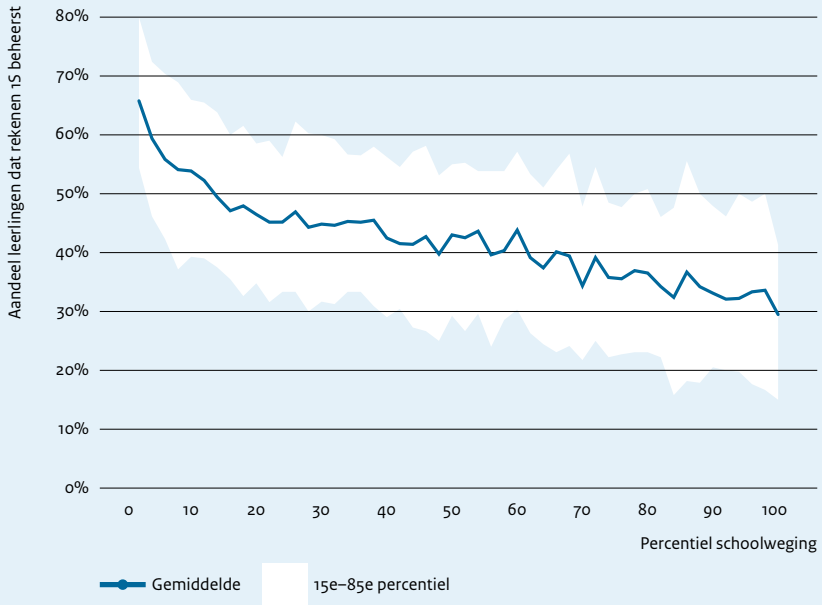

De referentieniveaus laten zien hoe goed een kind is in taal en rekenen-wiskunde. Niveau 1F is het minimale niveau dat ieder kind aan het einde van het primair onderwijs moet beheersen. Leerlingen die doorstromen naar vmbo-t, havo en vwo hebben het hogere niveau 2F voor lezen en niveau 1S voor rekenen nodig voor een soepele overgang naar het voortgezet onderwijs. Aan het einde van het vmbo is niveau 2F het minimale niveau voor zowel taal als rekenen. Het is het niveau dat nodig is om zelfstandig mee te kunnen komen in de samenleving en op het werk.

Basis voor basisvaardigheden wordt thuis gelegd

De basis voor de taal- en rekenvaardigheden van kinderen wordt thuis gelegd; in de periode voordat zij naar school gaan. Dit beïnvloedt hoe zij in het basisonderwijs starten. Er zijn kinderen die op vijfjarige leeftijd al sterk ontwikkelde vaardigheden[17] hebben, maar er is ook een groep kinderen die met minder vaardigheden in het onderwijs begint. In vergelijking met kinderen in zeven andere landen doen de best presterende Nederlandse vijfjarigen het gemiddeld minder goed op het gebied van geletterd- en gecijferdheid.[18]

Toch is er ook goed nieuws: met relatief simpele acties kunnen deze vaardigheden al toenemen. Hetzelfde onderzoek laat namelijk zien dat regelmatig voorlezen direct invloed heeft op de taal- en cijfervaardigheid van jonge kinderen.

De dalende leerprestaties op rekenen-wiskunde en taal zijn zorgelijk. Met de huidige aanpak is nog geen trendbreuk gerealiseerd. Om tot een gerichte versterking van de aanpak te komen is het cruciaal dat we inzicht hebben in de verklaringen voor deze daling.

3. Verklaringen voor de dalende trend

Factoren in onderwijs en samenleving

De basisvaardigheden dalen in Nederland meer dan in veel andere westerse landen. Dit suggereert dat er specifieke Nederlandse oorzaken achter deze trend zitten. Toch zijn dalende basisvaardigheden geen typisch Nederlands verschijnsel: wereldwijd nemen de prestaties sinds 2015 af. Wereldwijde trends - zoals de toegenomen afleiding door schermen en smartphones, een veranderende leescultuur en de naweeën van de COVID-19 pandemie – spelen ook in ons land een grote rol. Daarmee zorgen bredere ontwikkelingen en specifiek Nederlandse factoren tezamen voor de forse daling in Nederland.

In dit deel van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden wordt ingegaan op de voornaamste maatschappelijke en onderwijskundige verklaringen voor de trend die we in Nederland zien.[19]

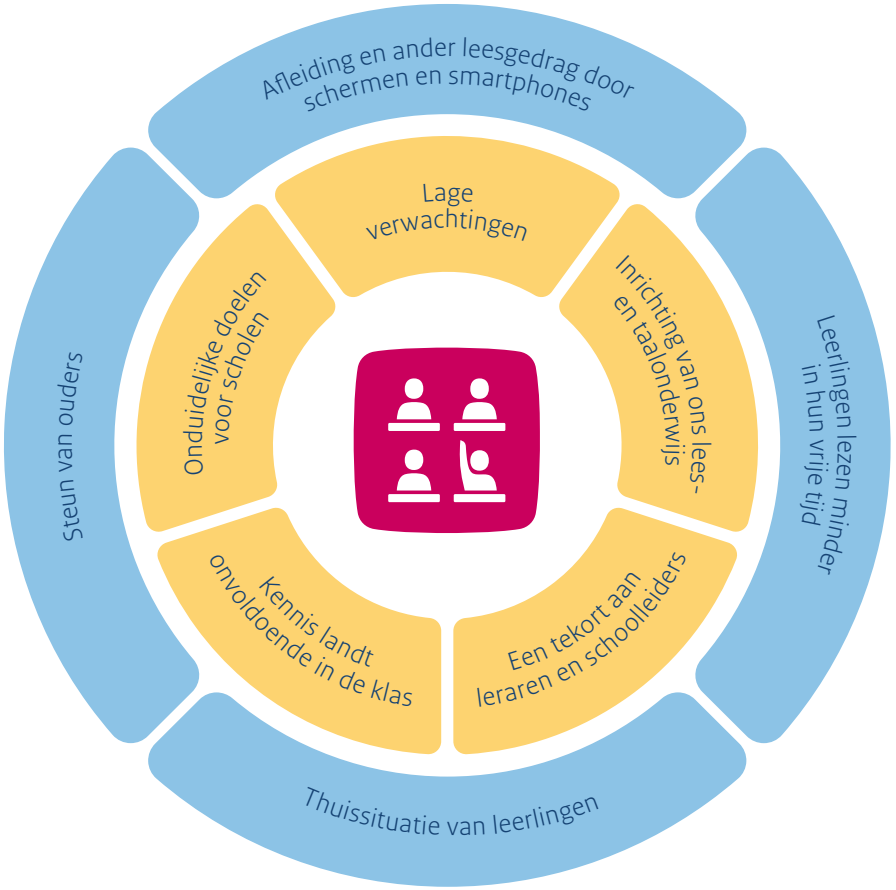

Ontwikkelingen in de samenleving

In de samenleving zijn er vier kernverklaringen:

Afleiding en ander leesgedrag door schermen en smartphones

Smartphones hebben sinds 2010 een enorme opmars gemaakt. Zij zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven.[20] Het gebruik ervan verandert de manier waarop leerlingen informatie opnemen en verwerken. Doordat leerlingen wennen aan snelle prikkels en korte berichten, wordt het steeds lastiger om aandachtig en diep te lezen.[21] Juist aandachtig lezen is onmisbaar voor het begrijpen van complexe teksten en rekensommen.

Smartphones en schermen brengen ook een constante stroom aan afleiding met zich mee. Deze afleiding zit het leren thuis en op school regelmatig in de weg. Dagelijks brengen jongeren gemiddeld 6,5 uur door op hun smartphone.[22] Ook op school worden digitale apparaten nog regelmatig gebruikt voor activiteiten die niet met school te maken hebben; gemiddeld gebeurt dit ongeveer één uur per dag.[23]

Leerlingen lezen minder in hun vrije tijd

Andere vormen van vrijetijdsbesteding verdringen het lezen van een boek. Netflix'en op bed of scrollen op sociale media winnen het bijvoorbeeld steeds vaker. Ook lezen leerlingen minder,[24] terwijl leerlingen die lezen een voorsprong opbouwen. Wie veel leest, bouwt een grotere woordenschat op, snapt complexe teksten makkelijker en heeft meer plezier in lezen.

Thuissituatie van leerlingen

In Nederland groeit één op de tien kinderen op in een gezin dat onder of net boven de armoedegrens leeft.[25] Hoewel dit aandeel de afgelopen jaren gelukkig niet is gestegen, blijft het probleem groot. Leerlingen uit financieel kwetsbare gezinnen worden vaker belemmerd in het leren. Door factoren zoals financiële zorgen, stress, scheidingen en een instabiele thuisomgeving is er niet altijd een stimulerende, ondersteunende thuisomgeving voor kinderen.[26]

Bovendien hebben ouders soms zelf ook moeite met basisvaardigheden, wat het bieden van ondersteuning lastiger maakt.[27] Er groeien steeds meer kinderen op in een gezin met een andere thuistaal dan Nederlands.[28] De thuistaal van kinderen speelt een belangrijke rol in hun basisvaardigheden: ouders die thuis geen Nederlands spreken, halen over het algemeen lagere scores voor taal en rekenen.[29]

Steun van ouders

Leerlingen ervaren vanuit hun familie minder steun bij hun schoolwerk en ontwikkeling dan enkele jaren geleden.[30] Dit is geen Nederlands fenomeen: ook in andere landen daalt de steun die leerlingen ervaren. Ouders vragen bijvoorbeeld minder vaak wat hun kinderen geleerd hebben op school. Ook problemen op school bespreken zij minder vaak, terwijl ondersteuning in het gezin een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen. Dit hoeft niet direct een grote actie te zijn: samen lezen en praten over school is al effectief.[31]

Verklaringen in het Nederlandse onderwijs

In het onderwijs zijn er vijf kernverklaringen:

Lage verwachtingen

De verwachtingen van schoolleiders, leraren en ouders hebben een grote invloed op leerlingen.[32] Die verwachtingen worden door een scala aan factoren gevormd. Denk aan de eerdere prestaties van leerlingen, hun sociaaleconomische status, ondersteuningsbehoefte en de cultuur in de klas. Hierdoor is het hebben van hoge verwachtingen geen vanzelfsprekendheid. Van sommige groepen hebben leraren zelfs, vaak onbewust, te lage verwachtingen.[33] Als leraren deze lage verwachtingen uitspreken, verwachten leerlingen ook minder van zichzelf. Zij ontwikkelen een lagere motivatie, leveren minder inspanning en presteren uiteindelijk minder goed. De Inspectie van het Onderwijs houdt bij de beoordeling van leerresultaten, conform de regelgeving, rekening met de leerlingpopulatie van een school. Weliswaar geldt voor elke school dezelfde ondergrens, maar het streefniveau kan verschillen afhankelijk van de leerlingpopulatie. Daardoor kan onbedoeld het beeld ontstaan dat voor bepaalde groepen leerlingen lagere verwachtingen gelden.

Inrichting van ons lees- en taalonderwijs

Nederland is een van de weinige landen waar in het leesonderwijs de focus ligt op leesstrategieën en argumentatiestructuren. Veel van de teksten, het onderwijs, de didactiek en toetsing zijn hierop ingericht. Dit gaat ten koste van de leesmotivatie van leerlingen, hun kennis over het evalueren van en reflecteren op teksten en diep leesbegrip.[34] Ook ontbreekt het op veel scholen aan samenhangend taalonderwijs. Het taalonderwijs is op veel scholen vaak opgedeeld in losse subdomeinen – zoals lezen, grammatica of ontleden en spelling – die niet met elkaar en het verwerven van inhoudskennis in verband worden gebracht. Rijke teksten kunnen leerlingen helpen te groeien in beide domeinen, maar deze worden lang niet altijd gebruikt.[35]

Een tekort aan leraren en schoolleiders

Het onderwijs heeft te maken met een tekort aan leraren en schoolleiders. Ook worden er voor bepaalde vakken, zoals wiskunde, in verhouding veel lessen door onbevoegde of benoembare leraren gegeven.[36] Het tekort aan leraren is een grote uitdaging voor veel scholen, wat nog eens wordt versterkt doordat de tekorten ongelijk zijn verdeeld. Zij verschillen bijvoorbeeld tussen scholen in en buiten de vijf grote gemeenten en tussen vakken, zoals Nederlands en wiskunde.[37] Op scholen met veel kwetsbare leerlingen staat veel vaker een niet-bevoegd docent voor de klas.[38]

De tekorten hebben ook invloed op de leraren voor de klas. Zij hebben hierdoor bijvoorbeeld minder tijd om zelf lessen te ontwikkelen of startende leraren intensief te begeleiden.

Kennis landt onvoldoende in de klas

De leraar is de sleutel tot betere basisvaardigheden. Dit vereist niet alleen dat leraren een sterke basis hebben, maar ook dat zij zich daarna blijven ontwikkelen en in hun lessen doen wat werkt. Dat gebeurt nog niet op elke school. Ongeveer de helft van het werk in scholen is *evidence-informed*, waarbij schoolleiders optimistischer zijn dan leraren.[39] Een gebrek aan tijd, afwezigheid van academisch opgeleide leraren en beperkte samenwerking met wetenschappers zijn de grootste ervaren knelpunten bij *evidence-informed* werken.

Ook professionele ontwikkeling is nog te vaak een activiteit naar keuze in plaats van een vanzelfsprekend onderdeel van het werk. Ook dat komt vaak door tijdgebrek, maar ook door onduidelijk scholingsbeleid of slecht passend aanbod.[40] Dit is onwenselijk: professionalisering is een vereiste voor alle leraren en van groot belang voor de onderwijskwaliteit. Teamleren verdient in dit kader specifieke aandacht. Om als team effectief te zijn, is teamleren namelijk onmisbaar.[41] Dit gebeurt tot nu toe vaak onregelmatig en ongestructureerd.

Onduidelijke doelen voor scholen

Het curriculum is voor het eerst in twintig jaar geactualiseerd. Dat was hard nodig, want de oude kerndoelen waren te globaal geformuleerd en belangrijke kaders als de kerndoelen, referentiekaders en examenprogramma's sloten niet goed op elkaar aan. Hierdoor was het voor scholen onduidelijk wat van hen werd verwacht, ontbrak focus en nam het gevoel van overladenheid toe.[42] Ook kwamen actuele inzichten uit de wetenschap en het onderwijs niet goed naar voren in de kerndoelen. De nieuwe kerndoelen veranderen dit: zij geven duidelijker aan wat leerlingen echt moeten leren en hoe basisvaardigheden een plek moeten krijgen in alle vakken.

4. Doel van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

Taal- en rekenvaardige leerlingen, nu én in de toekomst

De ambitie reikt ver: de basisvaardigheden moeten wezenlijk én blijvend verbeteren. Binnen drie jaar moeten er onder andere betere resultaten op leesvaardigheid zijn als opmaat naar een langjarige verbetering die laat zien dat Nederland weer voorop gaat lopen. Door de krachten te bundelen met bestuurders, schoolleiders, leraren, ouders en andere partners wordt het fundament voor deze trendbreuk gelegd. Om deze ambitie om te zetten in tastbare resultaten, is het belangrijk dat er heldere doelen komen die deze hoge verwachtingen concretiseren. In dit deel van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden wordt deze stap gezet.

Lezen

De leesvaardigheid van 15-jarigen gaat al 15 jaar achteruit. Daardoor scoren Nederlandse leerlingen nu duidelijk onder het internationale gemiddelde. Ook het aandeel leerlingen dat PISA niveau 2 niet haalt – het niveau dat nodig is om mee te doen in de samenleving – stijgt fors.[43] Het is de ambitie om deze negatieve trend met de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden te doorbreken en uiteindelijk weer te doen stijgen. Het eerste richtpunt hiervoor is PISA-2029. In PISA-2029 moeten de cijfers laten zien dat:

- leerlingen significant beter lezen dan in 2025;
- de groep leerlingen waar de zorgen het grootst zijn – de leerlingen die niveau 2 in PISA niet halen – significant kleiner is; en
- het aandeel excellente lezers toeneemt.

PISA-2029 is niet het einddoel: ambities stoppen niet na dit jaar. Ook in de PISA-metingen erna wordt gestreefd naar significant betere leesscores. Zo moet Nederland uiteindelijk weer gaan behoren tot de bovengemiddeld presterende landen en voorop gaan lopen. Dat is nodig om te bouwen aan het toekomstige verdienvermogen.

Wiskunde

De wiskundige geletterdheid van 15-jarigen daalt ook, maar minder sterk. Nederlandse leerlingen presteren leerlingen op dit vlak nog steeds boven het OESO- en EU-gemiddelde.[44] De Versterkingsagenda zet erop in dat Nederland ook in de toekomst boven het internationale gemiddelde blijft scoren. In PISA-2029 moeten de cijfers dit laten zien. Ook is de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden erop gericht om de scores in PISA-2029 en de jaren daarna stabiel hoog te houden.

Doelen van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

- ☑ Significante stijging leesvaardigheid (PISA-2029).
- ☑ Minder leerlingen met risico op laaggeletterdheid (PISA-2029).
- ☑ Meer excellente lezers (PISA-2029).
- ☑ Stabiele goede prestaties op wiskundige geletterdheid (PISA-2029).
- ☑ Ook na 2029 blijft de leesvaardigheid vooruitgaan en blijft de wiskundige geletterdheid stabiel, zodat Nederland op beide vlakken weer bovengemiddeld gaat presteren.

5. Hoge verwachtingen als basis om de trend te keren

Voor leerlingen, leraren, scholen, samenleving en overheid

Hoge verwachtingen spelen een sleutelrol in het verbeteren van de basisvaardigheden. Onderzoek laat zien dat leerlingen vaak beter presteren, als leraren hoge verwachtingen hebben. Van leerlingen van wie weinig van wordt verwacht, zal de motivatie vaak juist afnemen.[45] Ieder kind verdient dat onze verwachtingen hoog liggen. Zij vormen daarom het fundament van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden. Hoge verwachtingen zijn er niet alleen van leerlingen, maar ook van leraren, scholen, alle partners van de school en de overheid zelf.

Leerlingen

Ambitieuze kerndoelen en eindtermen

De geactualiseerde kerndoelen en eindtermen zijn ambitieus: zij gaan uit van hoge verwachtingen van leerlingen. De referentieniveaus worden herzien op basis van de inhoud van het ambitieuzere en concretere nieuwe curriculum. Ook komen er herijkte examenprogramma's, die nauw aansluiten op de kerndoelen voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Hiermee worden leerlingen in het basisonderwijs goed toegerust voor het voortgezet onderwijs en verlaten leerlingen het voortgezet onderwijs met de bagage die nodig is voor het vervolgonderwijs en hun toekomst op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Met dit samenspel borgen we dat een diploma óók betekent dat leerlingen gecijferd en geletterd zijn.

Leraren

Duidelijke eisen voor startende én zittende leraren

Goede leraren zijn een onmisbare schakel voor de ontwikkeling van de leerlingen van nu en de verpleegkundigen, technici en ondernemers van morgen. Daarom expliciteren we de verwachtingen van startende leraren en leraren die al langer voor de klas staan. Dit gebeurt onder andere met het herzien van de bekwaamheidseisen. Ook worden er concrete stappen gezet, die ervoor zorgen dat elke leraar die de lerarenopleiding verlaat een goede taal- en rekenbasis heeft en deze blijft onderhouden en verstevigen.

Scholen

Kleinere verschillen in toezichtseisen tussen scholen

Goed onderwijs moet op elke school voor iedere leerling vanzelfsprekend zijn. De lat voor onderwijsresultaten waar scholen van de Inspectie van het Onderwijs aan moeten voldoen, wordt nu gecorrigeerd voor de achtergrond van leerlingen. Zo kan het dat op de ene basisschool 70% van de leerlingen het streefniveau (2F/1S) voor taal en rekenen moet halen en op de andere basisschool slechts 30%. Het is belangrijk dat scholen hoge verwachtingen hebben van alle leerlingen en niet dat voor een groep leerlingen al bij voorbaat lagere verwachtingen bestaan van het niveau dat zij kunnen bereiken. Dit moet ook goed worden weerspiegeld in het toezicht op scholen. De Inspectie van het Onderwijs zal de invloed van de schoolweging verkleinen, zodat de verschillen in eisen tussen scholen kleiner worden. Dit draagt uiteindelijk bij aan het verkleinen van kwaliteitsverschillen tussen scholen.Dit is een proces dat zowel stimulerend moet zijn voor de onderwijskwaliteit als voor een inclusief schoolklimaat. Dat vraagt zorgvuldigheid en daarom wordt dit stap voor stap in het primair onderwijs geïmplementeerd met tussentijdse evaluaties. Daarnaast wordt ook breder gekeken naar andere aanpassingen van het onderwijsresultatenmodel, zodat er een goede balans is tussen het sturen op het verhogen van onderwijskwaliteit en het bieden van ruimte voor kansen. Hierbij werken we ook uit hoe we hoge verwachtingen in het voortgezet onderwijs verankeren in het toezicht.

Samenleving

Leerlingen verdienen een stimulerende en ondersteunende omgeving

Hoe goed het onderwijs ook is, scholen kunnen de basisvaardigheden niet alleen verbeteren. Gezinnen, kinderopvang, gemeenten en bibliotheken spelen een onmisbare rol in de ontwikkeling van kinderen. Dat betekent niet dat er direct grootse dingen moeten gebeuren. Een kwartier voorlezen of simpelweg elke dag vragen wat een kind geleerd heeft op school kan al helpen. Met de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden worden scholen, gezinnen en andere partners van de school daarom uitgenodigd en opgeroepen hun educatief partnerschap te versterken.

Overheid

Passende ondersteuning voor scholen

De lat ligt niet alleen hoog voor leerlingen, leraren, scholen en partners van de school. Ook voor de overheid en alle ondersteunende partners ligt de lat hoog. Zij hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om leerlingen, leraren, scholen en ouders te stimuleren, ondersteunen en hulp te bieden. Dit vraagt om een stevige basis: structurele bekostiging voor scholen, heldere, eenduidige wet- en regelgeving die onze doelen versterkt en toegankelijke en passende ondersteuning. Alleen zo kunnen leerlingen, scholen en partners rondom de school hoge verwachtingen waarmaken. Een hoge lat voor de overheid betekent ook dat landelijk beleid strikt wordt gevolgd, er kritisch wordt gemonitord waar bijsturing nodig is en de keuze wordt gemaakt voor bewezen effectief beleid. Daarbij kijkt de overheid ook kritisch naar het stelsel zelf en haar rol daarin. Om hier voor de lange termijn een koers op te bepalen stelt het kabinet een staatscommissie in.

> *"De minst productieve route is om in naam van kansengelijkheid de ladder te verlagen zodat ieder tot klimmen kan komen. Op korte termijn is dat verleidelijk, maar op lange termijn boet je in op onderwijskwaliteit."*
>
> ***Iliass el Hadioui, Onderwijswetenschapper***

6. Vijf versterkers voor betere basisvaardigheden

De Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden zet in op vijf versterkers:

A. Taal en rekenen in alle vakken

B. Prioriteit bij het versterken van de basis in het vmbo

C. Jong geleerd is oud gedaan

D. Doen wat werkt met sterke onderwijsteams

E. Scholen kunnen het niet alleen

Versterker A
Taal en rekenen in alle vakken

Taal is de basis voor al het leren. Of het nu gaat om rekenen of geschiedenis: taal helpt leerlingen om kennis op te doen, teksten te begrijpen en zich uit te drukken. Andersom is er ook in elk leergebied volop de mogelijkheid om kennis op te doen of te oefenen met lezen, schrijven, spreken en luisteren. Zo versterken taal en leren elkaar.

Omdat taal zo'n belangrijke rol speelt, is samenhang tussen taal en alle andere vakken onmisbaar. Steeds meer basisscholen kozen er de afgelopen jaren daarom voor om thema's te verbinden aan hun taalonderwijs. Ook veel middelbare scholen stapten al over op vakoverstijgend taal- en rekenonderwijs. Toch er zijn nog te veel scholen waar taal los staat van andere vakken, bijvoorbeeld omdat een duidelijke visie op dit thema ontbreekt of doordat er een smal - op toetsen gericht - begrip van taal is.[46] Met de introductie van de nieuwe kerndoelen op school komt hier verandering in. Om scholen te ondersteunen, is de ambitie *taal en rekenen in alle vakken* onderdeel van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden.

Doelen van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

- ☑ Scholen hebben een visie op (integraal) taal- en rekenonderwijs.
- ☑ Scholen stimuleren de taalontwikkeling van leerlingen in alle leergebieden.
- ☑ Het taalonderwijs op scholen is rijk, betekenisvol, actief en samenhangend.

Huidige aanpak

Het nieuwe curriculum is de motor voor succes

De samenleving en arbeidsmarkt veranderen snel. Het is belangrijk dat het onderwijs meebeweegt met deze veranderingen. Zo worden leerlingen optimaal voorbereid op hun toekomst.

Het nieuwe curriculum, de grootste herziening sinds 2006, maakt dit mogelijk. De nieuwe kerndoelen zijn actueel, concreet en laten duidelijk zien hoe de basisvaardigheden in samenhang met andere leergebieden versterkt kunnen worden. De nieuwe kerndoelen sluiten ook beter aan bij de leerbehoefte van leerlingen. Dat is goed voor hun motivatie en leerplezier. Ook de examenprogramma's van alle bovenbouwvakken worden de komende periode geactualiseerd. Zo zorgen we ervoor dat iedere geslaagde leerling het voortgezet onderwijs geletterd en gecijferd verlaat.

De nieuwe kerndoelen bereiken de klaslokalen vanaf dit jaar. Scholen doen dit stapsgewijs: ze starten met de kerndoelen voor Nederlands en rekenen en wiskunde. Uiteindelijk hebben alle scholen in augustus 2031 hun curriculum aangepast aan de nieuwe kerndoelen. Ook starten de eerste leerlingen de komende jaren met de nieuwe examenprogramma's.

De invoering van het nieuwe curriculum is een flinke klus voor scholen. Gelukkig hoeven zij dit niet alleen te doen. OCW helpt scholen samen met onder meer SLO, Stichting Cito, CvTE, de PO-Raad, VO-raad, AVS en vak- en beroepsverenigingen. Er zijn begeleide leernetwerken waar scholen aan deel kunnen nemen, er komen leergangen en er zijn diverse ondersteuningsmaterialen voor alle onderwijsprofessionals. Zo worden leraren en schoolleiders geholpen het nieuwe curriculum in de klas te laten landen. Daar kan ook de onderwijsadviesmarkt bij helpen.

In de geactualiseerde kerndoelen en examenprogramma's voor Nederlands, rekenen en wiskunde zijn de verwachtingen van leerlingen ambitieuzer dan in het huidige referentiekader. Mede daarom start een consortium van SLO, CvTE en Stichting Cito in het najaar van 2026 met de herziening van de referentieniveaus. De inhoud van het geactualiseerde curriculum is hiervoor het uitgangspunt. Door de herziening worden de referentieniveaus taal en rekenen-wiskunde volledig in lijn gebracht met het curriculum voor Nederlands en rekenen-wiskunde. Hierdoor kunnen de taal- en rekenprestaties van leerlingen op leerling-, klas-, school- en landelijk niveau goed gevolgd worden. Het

geactualiseerde curriculum biedt ook de kans om de inhoud van de doorstroomtoets opnieuw tegen het licht te houden. Bij de doorontwikkeling van de doorstroomtoets wordt het nieuwe curriculum dan ook meegenomen.

Kwalitatieve en toegankelijke leermiddelen

Goed taal- en rekenonderwijs staat of valt met meerdere factoren: de leraren voor de klas, de leeromgeving op school en de kwaliteit van toetsen en leermiddelen. Op dat laatste aspect richt het kwaliteitskader leermiddelen voor taal/Nederlands zich. Dit kader is in 2025 gepubliceerd door de Kennistafel Effectief Leesonderwijs.[47] In oktober 2026 wordt, met de komst van het generieke kwaliteitskader voor leermiddelen, een volgende stap gezet. Met deze kaders in de hand kunnen scholen én leermiddelenontwikkelaars scherpe en zorgvuldige keuzes maken als het aankomt op hun leermiddelen. Ook op andere manieren worden scholen hiermee geholpen. Het programma Impuls Open Leermateriaal ontwikkelt aan de hand van een stevig kwaliteitskader bijvoorbeeld gratis, toegankelijke leermiddelen voor én door leraren. Daarbij wordt in het bijzonder gekeken naar lesmaterialen voor het gespecialiseerd onderwijs. Hier is nu nog een tekort aan kwalitatieve lesmaterialen, die aansluiten bij de doelgroep.

Toezicht als waarborg voor kwaliteit

Onderzoekskaders die aansluiten op het geactualiseerde curriculum zijn onmisbaar. In het huidige onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs hebben de basisvaardigheden een eigen standaard. Dit heeft gezorgd voor aandacht voor de basisvaardigheden, maar kan er ook toe leiden dat taal en rekenen te weinig aandacht krijgen in andere vakken. Vanaf augustus 2027 zijn de basisvaardigheden daarom opgenomen in de bredere standaard OP1 over het (onderwijs)aanbod. Zo kan de Inspectie van het Onderwijs de basisvaardigheden integraal beoordelen en wordt benadrukt dat de basisvaardigheden in het hele curriculum belangrijk zijn. Scholen worden zo gestimuleerd om de basisvaardigheden in het hele onderwijs terug te laten komen.

Hoe versterken we onze aanpak?

Het nieuwe curriculum is hét uitgelezen moment om de basisvaardigheden van leerlingen een verdere impuls te geven. Dat vraagt iets van ons allemaal: van scholen tot leermiddelenmakers en van vak- en beroepsverenigingen tot OCW. Met de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden wordt ingezet op de volgende maatregelen:

1. Het geld dat scholen krijgen voor het verbeteren van basisvaardigheden - € 206 per leerling per jaar - wordt vanaf 2027 structureel. Vanaf 2028 wordt dit gerichte bekostiging. Dit maakt het mogelijk om scherpe voorwaarden te verbinden aan het geld, zodat scholen het geld besteden waar dat het hardst nodig is: de basisvaardigheden.
2. OCW gaat in gesprek met de brancheorganisatie voor uitgevers (MEVW) om te komen tot afspraken over lesmethodes en leermiddelen die meer rijke teksten bevatten en vakoverstijgend zijn. Ook worden er afspraken gemaakt over het monitoren van deze afspraken.
3. Het project inspiratiescholen van de Kennistafel Effectief Leesonderwijs wordt uitgebreid en geïntensiveerd. Via dit project kunnen scholen een werkbezoek brengen aan scholen die bewezen successen boeken op het gebied van taalonderwijs. Ook de overige producten van de Kennistafel worden onder de aandacht van scholen gebracht. Bij de curriculumimplementatie komt er bijvoorbeeld extra aandacht voor actuele kennis over taalonderwijs.
4. OCW gaat in gesprek met partners en de inspectie over maatregelen om te zorgen voor een betere overgang tussen primair- en voortgezet onderwijs. Daarbij wordt onder andere bekeken hoe gezorgd kan worden voor meer zicht op het instroomniveau van leerlingen op verschillende taal- en rekendomeinen.

Versterker B
Prioriteit bij het versterken van de basis in het vmbo

Taal is meer dan een vak op school. Het is de sleutel tot deelname aan de maatschappij. Voor elke leerling is het daarom belangrijk dat zij goed leren lezen, schrijven en spreken. Op het vmbo is het belang om de basisvaardigheden te verbeteren het grootst. Het taalniveau daalde hier de afgelopen jaren sterk. Veel leerlingen halen hierdoor niet het minimale niveau om mee te kunnen doen in de samenleving. Juist hier kan een sterke, gerichte aanpak het verschil maken.

Ongeveer de helft van de basisschoolleerlingen maakt na groep 8 de overstap naar het vmbo. Op het vmbo is er veel aandacht voor praktijkgerichte vakken. Hier worden leerlingen voorbereid op cruciale banen in bijvoorbeeld de techniek, de bouw en de zorg. Ook tijdens deze vakken werken leerlingen aan hun taal- en rekenvaardigheid. Spreken kan bijvoorbeeld geoefend worden via een gesprek in een winkel. En om goed de verhoudingen van cement te berekenen, hebben leerlingen rekenvaardigheden nodig. Toch staan de basisvaardigheden van leerlingen in het vmbo sterk onder druk. Daarom wordt in de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden expliciet aandacht besteed aan leerlingen op het vmbo en de verschilende leerwegen. Waar dit passend is, geldt deze aanpak ook voor leerlingen in het praktijkonderwijs en gespecialiseerd onderwijs.

Doelen van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

- ☑ Aan het einde van het vmbo beheersen alle leerlingen het taal- en rekenniveau dat nodig is om goed mee te kunnen doen in de maatschappij en om succesvol door te kunnen stromen naar het vervolgonderwijs.
- ☑ Er komt een gerichte (taal)aanpak voor leerlingen op het vmbo, met oog voor verschillen tussen de leerwegen en doelgroepen.

Praktijkonderwijs en gespecialiseerd onderwijs

Er ontstaan steeds meer raakvlakken tussen het vmbo-bb, praktijkonderwijs en delen van het gespecialiseerd onderwijs. Ook daar staan de basisvaardigheden van leerlingen onder druk en hebben leerlingen gerichte ondersteuning nodig. Daarom wordt gekeken of en op welke wijze de aanpak voor het vmbo ook kan gelden voor het praktijkonderwijs en (delen van) het gespecialiseerd onderwijs.

Huidige aanpak

Investeren in het vmbo

De grote behoefte aan vakmensen en de (her)waardering van praktisch talent vragen om een sterk vmbo. De afgelopen jaren is er daarom direct én indirect veel geïnvesteerd in het vmbo, bijvoorbeeld via de regeling onderwijskansen voortgezet onderwijs en de arbeidsmarkttoelage. Deze inzet is gericht op eigentijds, aantrekkelijk en uitdagend vmbo-onderwijs.

Werken aan een sterk en toekomstgericht vmbo

Om de praktijkgerichte vakken op het vmbo-gl/tl een verdere impuls te geven, is er vanaf 2028 extra structurele aanvullende bekostiging voor de praktijkgerichte vakken in de theoretische leerweg. Dit geld helpt om praktijkgericht onderwijs in de theoretische leerweg verder te versterken. Zo ontstaan er ook kansen om de basisvaardigheden praktijkgericht te versterken. Maar er is meer nodig. Daarom verkent OCW de toekomstige structuur en inhoud van de beroepsgerichte profielen, met specifieke aandacht voor de basisvaardigheden. Ook wordt samen met scholen en wetenschappers verkend welke winst er te halen valt als de kerndoelen en eindtermen voor het vmbo, óók die voor de basisvaardigheden, meer praktijkgericht ingestoken worden.

Hoe versterken we onze aanpak?

Op het vmbo kan een sterke, gerichte aanpak het verschil maken voor veel leerlingen. Daarom komt er een gerichte aanpak voor het verbeteren van de taal- en rekenvaardigheid van vmbo-leerlingen. Die aanpak gaat uit van hoge verwachtingen en is erop gericht dit ook haalbaar te maken voor leerlingen. Om dit te bereiken, is het belangrijk dat helder is wat leerlingen, leraren en schoolleiders nodig hebben. Daarom zet de Versterkingsagenda in op de volgende maatregelen:

1. Er komt een verdiepende probleemanalyse die in 2027 wordt afgerond. Daarin wordt duidelijk welke vraagstukken op het vmbo het meest urgent zijn. Dat gebeurt met specifieke aandacht voor de verschillende leerwegen, de leerbehoeftes van de verschillende doelgroepen op het vmbo en de ontwikkeling van het praktijkgerichte onderwijs.
2. OCW organiseert “science for policy”-sessies en bijeenkomsten met partners uit het veld, zoals leerlingen, leraren, schoolleiders en ouders. Dit leidt tot een evidence-informed aanpak, waarmee de taal- en rekenvaardigheid op het vmbo verbeterd kan worden.
3. Vóór de zomer van 2027 komt OCW vervolgens met een heldere, gerichte aanpak om de basisvaardigheden te bevorderen. De aanpak wordt afgestemd op wat de verschillende doelgroepen en leerwegen in het vmbo nodig hebben, geïntegreerd in de bredere opgaven die spelen in het vmbo. OCW zal daarbij samen met alle betrokkenen in de onderwijspraktijk optrekken.

Versterker C
Jong geleerd is oud gedaan

Als we spreken over basisvaardigheden, gaat het vaak over wat er op school moet gebeuren. Maar de basis voor een taalvaardige toekomst ligt al ver daarvoor: in de eerste jaren van het leven. De eerste kennismaking met taal vindt al plaats in de buik. En eenmaal geboren ontwikkelen kinderen zich de hele dag door: thuis, op de kinderopvang, bij familie of als ze buitenspelen met vriendjes. De voorschoolse periode is daarmee een cruciale periode voor de (taal)verwerving en -ontwikkeling van kinderen.

Voorzieningen voor jonge kinderen binnen de kinderopvang en het onderwijs helpen om kinderen een goede start te bieden, mits de kwaliteit goed is. Op veel plekken is de kwaliteit in orde, maar er zijn ook aandachtspunten. Het ontbreekt bijvoorbeeld aan een doorgaande ontwikkellijn van peuters naar kleuters. Ook blijkt uit onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs dat de kwaliteit van het onderwijs in groep 1 en 2 verschilt, bijvoorbeeld omdat niet alle scholen hier beleid op inrichten.[48] In de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden worden daarom stappen gezet om de ontwikkeling van jonge kinderen te versterken, ook voordat ze naar school gaan. Dit kan door te investeren in de kwaliteit van en deelname aan (vormen van) kinderopvang, maar ook door de samenwerking met gezinnen, consultatiebureaus en bibliotheken verder te versterken. Ook gemeenten spelen hierbij een cruciale rol. Zo krijgen alle kinderen de best mogelijke start in het onderwijs.

Doelen van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

- ☑ Alle basisscholen hebben doelen en ambities op het gebied van jonge-kindontwikkeling.
- ☑ Het onderwijs in groep 1 en 2 draagt optimaal bij aan de ontwikkeling van alle kleuters, met en zonder ontwikkelingsachterstand.

Huidige aanpak

De eerste 1.000 levensdagen zijn cruciaal voor de ontwikkeling van kinderen. Tijdens deze periode wordt de basis gelegd voor de lichamelijke, mentale en sociaal-emotionele vaardigheden van een kind. De thuisomgeving speelt hierin een onmisbare rol. Maar: de ontwikkeling van een kind vindt ook op andere plekken plaats. Die ontwikkeling is daarom een gezamenlijke verantwoordelijkheid van diverse partners. Denk aan de professionals werkzaam in de jeugdgezondheidszorg, kinderopvang en de gemeenschap waarin kinderen opgroeien. Elke partner levert vanuit een eigen invalshoek een belangrijke bijdrage aan de groei en ontwikkeling van een kind.

Voor jonge kinderen is spel de motor van hun ontwikkeling. De versterking van basis-vaardigheden vraagt bij peuters en kleuters dan ook om het stimuleren van rijke situaties in spel. Daarbij is er oog voor de grillige ontwikkeling die jonge kinderen doormaken. Ook worden formele, schoolse toetsen vermeden.

Investeren in een vroege start

De Rijksoverheid investeert op diverse manieren in de ontwikkeling van jonge kinderen. Het kabinet zet bijvoorbeeld blijvend in op de aanpak Kansrijke Start. Deze aanpak richt zich op gezinnen in een kwetsbare situatie en is gericht op het ondersteunen van kinderen en (aanstaande) ouders, onder meer door vroegsignalering, een gezonde zwangerschap, een goede voorbereiding op het ouderschap en passende ondersteuning waar dit nodig is. Samenwerking tussen gemeenten, de jeugdgezondheidszorg, geboortezorg, het sociaal domein en andere betrokken partijen is hiervoor essentieel.

Gemeenten ontvangen structureel geld van het Rijk om hun lokale en/of regionale aanpak vorm te geven en verder te versterken. Gemeenten ontvangen vanuit OCW bijvoorbeeld een specifieke uitkering voor gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Dankzij deze uitkering krijgen peuters met een risico op een onderwijsachterstand 16 uur per week aanbod op de kinderopvang. Zo worden zij extra in hun taalontwikkeling gestimuleerd. Ook vanuit het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ontvangen gemeenten middelen. Die zijn bestemd voor peuters waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag en niet tot de voorschoolse educatie doelgroep behoren. De middelen zijn ook bestemd voor kinderen die vanwege sociaal-medische problemen in het gezin een plek op de kinderopvang nodig hebben. Zo worden ook deze kinderen gestimuleerd in hun (taal)ontwikkeling.

In het basisonderwijs kunnen scholen in gebieden die dit het hardst nodig hebben via het Programma Ontwikkeling Jonge Kind in de SPUK Kansrijke Wijk ondersteund worden om extra personeel in groep 1 en 2 in te zetten. Aanvullend ontvangen gemeenten vanuit OCW middelen om volwassenen – dus ook ouders – te ondersteunen die zelf moeite hebben met de basisvaardigheden. Zo kunnen zij uiteindelijk ook hun kinderen weer ondersteunen. Ook verduidelijken we in de wet dat voorschoolse educatie bedoeld is voor peuters met een (risico op) achterstand in de Nederlandse taal als gevolg van de sociaaleconomische omgeving. Zo weten we zeker dat het programma van voorschoolse educatie ook bijdraagt aan de taalontwikkeling van deze kinderen.

Hoogwaardige ondersteuning als voorwaarde voor succes

Ondersteuning is pas echt effectief als deze geboden wordt door professionals die weten wat werkt. Kennis over het leren, ontwikkelen en onderwijzen van jongere kinderen komt daarom voor alle professionals beschikbaar. Dit gebeurt via het Landelijk Expertisecentrum Jonge Kind.

De afgelopen periode is er ook geïnvesteerd in de taalvaardigheid van pedagogisch professionals in de kinderopvang. Sinds 2025 moeten zij in de hele kinderopvang voldoen aan hoge mondelinge taalvaardigheidseisen. Ook voor pedagogisch professionals in de voorschoolse educatie gelden taaleisen, en vanaf schooljaar 2027-2028 worden alle aanstaande pedagogisch medewerkers in de voorschoolse educatie geschoold in interactief voorlezen.

Ondersteuning via programma's

Ook op andere manieren wordt hard gewerkt aan het versterken van de ontwikkeling van het jonge kind. Voor taalverwerving gebeurt dit bijvoorbeeld via het project Taalschatten. In dit project wordt het belang van taalverwerving in de eerste 1.000 dagen onder de aandacht gebracht van verschillende partners om het kind heen. Denk aan ouders, maar ook aan zorg- en hulpverleners en gemeenten.

De taalvaardigheid en het leesplezier van jonge kinderen wordt verder versterkt via programma's zoals BoekStart in de kinderopvang, BoekStart voor baby's, de BoekStartcoach op het consultatiebureau en de VoorleesExpress. Deze programma's voorzien jonge ouders en kinderopvangcentra van prentenboeken, deskundig voorleesadvies en trainingen om vroeg voorlezen aan baby's en peuters te stimuleren. Deze programma's worden onder andere via bibliotheken aangeboden. En specifiek voor kleuters met een risico op onderwijsachterstanden wordt in de landelijke agenda Mondelinge Taalvaardigheid in de Kleutergroep gewerkt aan het verbeteren van hun mondelinge taalvaardigheid. De kennis die hiermee wordt opgebouwd, komt landelijk beschikbaar.

Hoe versterken we onze aanpak?

Verschillende ministeries en organisaties werken samen aan de ontwikkelkansen voor het jonge kind. Veel gaat goed, maar te vaak wordt nog (deels) afzonderlijk van elkaar gewerkt. Ook lang niet alle regelgeving helpt hierbij. Daarom wordt vanuit de Versterkingsagenda verder ingezet op de volgende maatregelen.

1. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport komen met een gezamenlijke inzet om hun onderlinge samenwerking te versterken. Ook wordt verder ingezet op de (taal)ontwikkeling van het jonge kind vanuit onderwijs, kinderopvang en de zorg.
2. Scholen worden aangemoedigd om de structurele middelen voor de basisvaardigheden ook in te zetten voor groep 1 en 2, voor zover scholen hier nog niet op inzetten. Scholen kunnen dit geld bijvoorbeeld gebruiken voor meer onderwijsassistenten of het scholen van leraren en onderbouwteams.
3. Samen met diverse partners wordt in beeld gebracht over welke thema's nog onvoldoende kennis is of waar deze kennis nog niet op de juiste plek landt. Op dit moment wordt een landelijke handreiking ontwikkeld voor schoolleiders, waarmee zij schoolbeleid gericht op het jonge kind kunnen ontwikkelen en implementeren.

Versterker D
Doen wat werkt met sterke onderwijsteams

Goede leraren en sterke onderwijsteams vormen de motor van het onderwijs. Zij dragen bij aan het beste onderwijs door evidence-informed te werken; met kennis van de praktijk, context en wetenschap. Ook onderzoek laat keer op keer zien dat de kwaliteit van het team direct doorwerkt in de resultaten van leerlingen.[49] Leraren en andere onderwijsprofessionals zijn de drijvende kracht achter de groei van elke leerling. Schoolleiders zijn daarbij onmisbaar.

Om dit te bereiken, is het belangrijk dat leraren en schoolleiders goed opgeleid zijn én steeds sterker worden in hun vak. Door evidence-informed te werken, gebruiken scholen kennis uit de wetenschap, de praktijk en de context van de eigen school om hun onderwijs te verbeteren. Toch is professionele ontwikkeling en evidence-informed werken nog niet op elke school structureel verankerd of vanzelfsprekend. Dat is ook niet altijd makkelijk, zeker niet als er te weinig collega's zijn door een personeelstekort. Professionele ontwikkeling is echter niet optioneel: elke leraar en elke schoolleider heeft de verantwoordelijkheid om zelf en als team te blijven ontwikkelen. Alleen zo kunnen zij echt het verschil maken.

Doelen van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

- ☑ Scholen werken via teamleren gezamenlijk aan het verbeteren van de basisvaardigheden, te beginnen met taal.
- ☑ Onderwijsteams werken evidence-informed en cyclisch aan het beste onderwijs voor hun leerlingen.
- ☑ Iedere leraar heeft een stevige taalbasis en werkt mee aan taalonderwijs in alle vakken.

Huidige aanpak

Er zijn de afgelopen periode tal van acties ingezet om de ontwikkeling van leraren en schoolleiders te stimuleren. Dit beleid wordt met volle overtuiging voortgezet en verder uitgebouwd.

Een sterke basis in de lerarenopleidingen

Het fundament voor sterke leraren wordt gelegd tijdens de lerarenopleidingen. Daarom is in het Opleidingsberaad besproken dat bij de periodieke herijking van de kennisbasis van de hbo-lerarenopleidingen (po/vo) aangesloten wordt op de kerndoelen. Ook krijgen de basisvaardigheden prioriteit. Zo sluit de kennisbasis goed aan op de inhoud van de kerndoelen en het uitgangspunt dat taal terugkomt in al het onderwijs. Ook integreren de pabo's een taalvaardigheidstoets in de bestaande landelijke kennistoets Nederlands. Het is goed dat de pabo's met dit initiatief komen. Zo weten we zeker dat alle toekomstige leraren goed kunnen lezen, schrijven en spreken.

Blijven leren en ontwikkelen

Een sterke opleiding is niet genoeg. Ook als leraren voor de klas staan, is het belangrijk dat zij zich blijven ontwikkelen. Daarom is in 2022 het Onderwijsakkoord gesloten.[50] Leraren krijgen zo extra ruimte voor professionele ontwikkeling in de basisvaardigheden en het implementeren van het nieuwe curriculum. Hiervoor is structureel €143 miljoen (prijspeil 2026) beschikbaar.

In hetzelfde jaar ging ook het Masterplan basisvaardigheden van start. Veel scholen hebben het programma aangegrepen om een verdere impuls te geven aan de professionele ontwikkeling van hun personeel. Onder meer via begeleide leernetwerken – samen met andere scholen – en één-op-één-begeleiding door onderwijscoördinatoren hebben veel scholen stappen gezet in hun professionele ontwikkeling.

Deze inspanningen krijgen een logisch vervolg met de herziening van de bekwaamheidseisen voor leraren. Die vindt voor het eerst sinds 2017 plaats. In de bekwaamheidseisen komt meer aandacht voor de basisvaardigheden: leraren moeten die goed beheersen. Dat geldt ook voor basale kennis van het lesgeven aan anderstalige leerlingen.

Het is belangrijk dat leraren voldoende mogelijkheden hebben om te excelleren, zich te specialiseren of juist te verbreden. Op dit moment zijn er nog geen landelijke ontwikkelpaden voor leraren. Via de Nationale Aanpak Professionalisering Leraren wordt daarom gewerkt aan ontwikkelpaden voor leraren: van startende leraar naar vakbekwame leraar naar expert voor leraren in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo.

Voldoende leraren en schoolleiders

Het verbeteren van de basisvaardigheden lukt alleen als er voldoende, bevoegde en goed opgeleide leraren en schoolleiders zijn. Maatregelen in de lerarenstrategie, zoals het stimuleren van goed werkgeverschap, de aanpak van werkdruk en de investeringen in zij-instroom, zijn dan ook onmisbaar voor het verbeteren van de basisvaardigheden.

Evidence-informed onderwijs

Echte kwaliteitswinst halen we als scholen keuzes baseren op wat werkt. Daarom wordt het Nationaal Kennisinstituut Onderwijs (NKO)(voorheen het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO)) doorontwikkeld tot kenniscentrum voor het onderwijs. Leraren kunnen hier bijvoorbeeld onderwijs- en jeugdvragen laten beantwoorden met kennis uit onderzoek. Ook met de Kennisagenda 2026-2030 ondersteunt het NKO scholen, bijvoorbeeld met het ontwikkelen van nieuwe kennis en het verspreiden van bestaande kennis.[51] Ook via het Groeifondsprogramma Ontwikkelkracht wordt gewerkt aan een beweging waar scholen hun onderwijs verbeteren aan de hand van kennis uit onderzoek en praktijk. Dit tienjarige programma wordt continu geëvalueerd en doorontwikkeld.

Inzichten uit onderzoek en uit de praktijk bieden scholen een stevig fundament om te doen wat werkt. De Kennistafel Effectief Leesonderwijs versterkt dit fundament. De Kennistafel is in 2020 opgericht en biedt scholen kennis over effectief taal- en leesonderwijs. De Kennistafel maakt kennis uit onderzoek beschikbaar voor de praktijk, en zorgt ervoor dat kennis uit de praktijk onderzoek verrijkt. Ook via Stichting Lezen en bibliotheken wordt kennis over leesbevordering en leesmotivatie actief gedeeld.

Hoe versterken we onze aanpak?

Om de aanpak voor professionalisering van onderwijsteams en evidence-informed werken te versterken zet de Versterkingsagenda een aantal gerichte vervolgstappen:

Sterke professionals in sterke teams

1 Scholen krijgen vanaf 2028 structureel geld voor professionele ontwikkeling op teamniveau. Zo ontstaan er meer mogelijkheden om met en van elkaar te leren en gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor de schoolprestaties. OCW moedigt scholen aan te starten met taal. Daar zijn de uitdagingen groot en valt veel winst te halen.

2 Er komt een beroepsrichtlijn taal voor leraren. Dit maakt duidelijk welke praktische, wetenschappelijk onderbouwde adviezen er gelden en verbetert de (beroeps)kwaliteit van leraren. Deze richtlijn wordt in 2027 uitgewerkt.

Evidence-informed onderwijs

3 Benchmarking helpt scholen om zich objectief te vergelijken met andere scholen. De schoolrapportages van het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs maken dit mogelijk. Daarom zet OCW in op het vergroten van deelname aan het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs en verkennen we hoe scholen met de rapportages nog meer waardevolle feedback kunnen ontvangen, bijvoorbeeld hoe hun scores zich verhouden tot de best presterende scholen met een vergelijkbare leerlingpopulatie. De eerste gesprekken hierover vinden in het najaar van 2026 plaats.

4 De onderwijsadviesmarkt wordt gereguleerd. Dit helpt scholen om ondersteuning te vinden die echt werkt. Samen met scholen en de markt ontwikkelt OCW een kwaliteitskader, dat zich niet alleen richt op het aanbod van adviesbureaus maar ook op dat van zelfstandigen. Dit kwaliteitskader wordt naar verwachting voor de zomer van 2027 opgeleverd. Ook wordt de versnippering in het hulpaanbod - van OCW en andere organisaties - aangepakt. Zo weten scholen beter waar ze terecht kunnen en kunnen zij bewuster kiezen voor kwalitatieve en duurzame hulp.

Versterker E
Scholen kunnen het niet alleen

Kinderen ontwikkelen zich niet alleen op school. Ook hun thuisomgeving speelt een onmisbare rol. Wat ouders dagelijks doen – samen lezen, praten en aanmoedigen – is van onschatbare waarde. Een stimulerende en ondersteunende thuisomgeving geeft kinderen het zelfvertrouwen en de vaardigheden die ze nodig hebben om te groeien. Zij worden hierbij ondersteund door de bibliotheek in de buurt: met advies, boeken en activiteiten. Zo kunnen ouders thuis een stimulerende en ondersteunende thuisomgeving voor hun kinderen creëren. Ook in de kinderopvang leren kinderen spelenderwijs, wat een sterke basis legt voor hun verdere groei. De ontwikkeling van kinderen, en daarmee hun basisvaardigheden, is daarom óók een gedeelde taak van al deze partners.

Kinderen ontwikkelen zich beter wanneer de leefwerelden thuis, online en op school op elkaar aansluiten. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer school en thuis elkaar aanvullen in hoe leren gestimuleerd wordt. Daarom staat de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden ook stil bij de rol van ouders als educatief partner van de school, van bibliotheken, kinderopvang en jeugdgezondheidszorg. Wat zij doen, doet ertoe.

Doelen van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden

- ☑ Scholen betrekken ouders als educatief partner bij het onderwijs.
- ☑ Ouders beschikken over praktische handvatten om thuis met taal bezig te zijn.
- ☑ Lokaal, regionaal en landelijk wordt op een meer eenduidige en effectieve manier samengewerkt aan de (taal)ontwikkeling van kinderen van 0 tot 18 jaar.

Huidige aanpak

Ouderbetrokkenheid gaat verder dan een gesprek over cijfers of de kinderen ophalen van school. Door op te trekken met de school spelen ouders een cruciale rol in het ontwikkelen van vaardigheden van hun kind. De Rijksoverheid besteedt daarom op diverse manieren aandacht aan het educatief partnerschap tussen scholen en ouders.

Gelijke leer- en ontwikkelvoorwaarden

Speciale aandacht is er voor het educatief partnerschap tussen ouders en scholen op plekken waar het risico op onderwijsachterstanden het grootst is. Dit gebeurt bijvoorbeeld via de Landelijke GKA-agenda Taal & Ouders. Hier werken leraren samen met ouders aan de taalontwikkeling van kinderen, en versterken zo hun aanpak, volgens de effectieve aanpak Thuis in Taal. Verschillende scholen in het land zijn ook een Familieschool: zij werken vanuit hoge verwachtingen, bieden een rijk naschools aanbod en werken samen met ouders. Omdat de omgeving waar het kind opgroeit van grote invloed is op de ontwikkeling van het kind, legt de Familieschool ook de verbinding naar ondersteuning in gezinnen. De ontwikkeling van de Familiescholen wordt ondersteund via de landelijke GKA-agenda Familieschool. Ook in lokale GKA-agenda's wordt in verschillende gemeenten extra aandacht besteed aan de samenwerking met ouders en het bevorderen van activiteiten, zoals voorlezen.

Het kabinet investeert ook structureel in gelijke leer- en ontwikkelvoorwaarden voor scholen met veel leerlingen in een financieel kwetsbare omgeving. Dankzij dit geld kunnen scholen er bijvoorbeeld voor kiezen een brugfunctionaris in te zetten. Die kan het educatief partnerschap tussen school en gezin, waar dit niet automatisch gebeurt, faciliteren. OCW werkt aan een wetsvoorstel om dit geld structureel - als aanvullende bekostiging - aan scholen te geven. Zo zorgen we voor gelijke leer- en ontwikkelvoorwaarden waar dit het hardst nodig is, zonder dat dit voor extra administratieve lasten bij scholen zorgt.

Een stevige positie én rol voor bibliotheken

De afgelopen jaren heeft het kabinet ook sterk geïnvesteerd in openbare bibliotheken. Zo kan elk kind en elke jongere tot en met 17 jaar gratis lid worden van de bibliotheek. Leerlingen hebben hierdoor binnen én buiten het klaslokaal toegang tot een rijk en actueel boekenaanbod. Ook krijgen bibliotheken de wettelijke taak om scholen te ondersteunen bij leesbevordering. En vanaf 2027 wordt de samenwerking tussen bibliotheken en scholen structureel bekostigd. Scholen ontvangen hiervoor geld via de structurele bekostiging voor basisvaardigheden. Bibliotheken kunnen vanaf 2027 subsidie aanvragen voor hun leesmediaconsulenten, die scholen en kinderopvang kunnen adviseren over leesbevordering en schoolbibliotheken. Zo wordt op verschillende manieren geïnvesteerd in gevarieerde, uitdagende boekencollecties, die toegankelijk zijn voor alle leerlingen.

Verstandig gebruik van mobieltjes en sociale media

Jongeren besteden binnen en buiten het klaslokaal steeds meer tijd aan sociale media.[52] Om te voorkomen dat leerlingen hierdoor afgeleid worden in de klas, geldt er sinds 1 januari 2024 een mobieltjesverbod in de klas. Ook is er sinds 2025 een landelijke richtlijn voor gezond schermgebruik.[53] Deze richtlijn bevat onder andere een minimumleeftijdsadvies voor het hebben van een smartphone en het gebruik van sociale media. Verder bevat de richtlijn tips om als opvoeder het gesprek aan te gaan met je kind over telefoongebruik. Deze richtlijnen zijn een eerste stap; leerlingen moeten vervolgens ook kennis opdoen over de digitale wereld en de kansen en risico's ervan. De nieuwe kerndoelen voor digitale geletterdheid zorgen hiervoor.

Hoe versterken we onze aanpak?

De ontwikkeling van een kind staat of valt met het partnerschap tussen ouders en school en hun omgeving. Daarom zet de Versterkingsagenda een aantal gerichte stappen om het partnerschap te versterken en een omgeving te creëren waarin kinderen zich goed kunnen ontwikkelen:

1. Samen met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport verkent OCW hoe intensief socialemediagebruik onder jongeren jonger dan 15 jaar voorkomen kan worden. OCW maakt afspraken met het onderwijs om het telefoonbeleid op scholen aan te scherpen naar 'thuis of in de kluis'. De gesprekken hierover worden in het najaar van 2026 gevoerd.
2. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werkt samen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, het NCJ en de Stem van Ouders aan de website 'Team Ouders'. Deze website is bestemd voor professionals in de jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, onderwijs en voor gemeenten. Op de website vinden zij informatie hoe zij het gesprek en de samenwerking met ouders aan kunnen gaan en ouders kunnen ondersteunen bij opvoed- of ontwikkelvraagstukken. Op 28 oktober wordt de website gelanceerd.
3. De effectieve aanpak 'Thuis in Taal' wordt na afloop van de Landelijke GKA-agenda Taal en Onderwijs vanaf 2028 doorgezet. Zo wordt de verbinding tussen onderwijs en ouders op het gebied van taalontwikkeling blijvend versterkt.
4. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zet in 2027 in op gerichte communicatie in samenwerking met partners, zoals de Leescoalitie, om het belang van lezen onder de aandacht te brengen.

7. Middelen voor het verbeteren van de basisvaardigheden
Structureel en gericht

Het bevorderen van basisvaardigheden hoort tot de kerntaak van scholen. Voor deze kerntaak ontvangen zij jaarlijks een basisbekostiging van €12,1 miljard in het primair onderwijs en €9,5 miljard in het voortgezet onderwijs.

De afgelopen jaren is de aandacht voor de basisvaardigheden sterk gegroeid. Om scholen te ondersteunen in hun aanpak werkt OCW aan het structureel borgen van aanvullende en gerichte bekostiging voor de basisvaardigheden. Van scholen wordt gevraagd dat zij dit geld evidence-informed, en dus effectief, inzetten om de basisvaardigheden te verbeteren. Samen met de hoge verwachtingen en stevige ondersteuning van OCW en andere partners helpt dit scholen de basisvaardigheden te verbeteren.

Structurele bekostiging voor professionalisering van professionals en teams

In het Onderwijsakkoord uit 2022 is gezamenlijk met partners uit het onderwijsveld vastgelegd dat er structureel €143 miljoen (prijspeil 2026) beschikbaar is voor 16 uur extra professionalisering per leraar per schooljaar voor de basisvaardigheden en het nieuwe curriculum.[54] In aanvulling hierop wil het kabinet extra inzetten op professionalisering op teamniveau en enkele randvoorwaarden.[55] Het kabinet is voornemens hier vanaf 2028 €346 miljoen per jaar beschikbaar voor te stellen. Zo krijgen scholen meer mogelijkheden voor continue ontwikkeling, op individueel niveau en op teamniveau.

Structurele en gerichte bekostiging voor verbeteren van basisvaardigheden

Voor het verbeteren van de basisvaardigheden krijgen scholen vanaf 2027 structureel geld. Dit geld volgt op de tijdelijke subsidieregelingen. In 2027 ontvangen scholen circa €508 miljoen als aanvullende bekostiging. Vanaf 2028 is dit circa €513 miljoen. Dit gebeurt vanaf 2028 via gerichte bekostiging. Dit is een nieuwe manier van financieren, waardoor het mogelijk wordt om verplichtingen te verbinden aan het geld. Scholen moeten bijvoorbeeld een ontwikkelplan maken en dit plan voor advies voorleggen aan de medezeggenschapsraad. Zo wordt gegarandeerd dat scholen planmatig en evidence-informed werken aan de basisvaardigheden.

Structurele bekostiging voor gelijke leer- en ontwikkelvoorwaarden

Leerlingen uit financieel kwetsbare gezinnen worden vaker belemmerd in het leren en ontwikkelen. Dat komt onder andere door financiële zorgen, stress en een instabiele thuisomgeving. De afgelopen jaren heeft de regering met de subsidieprogramma's Brugfunctionaris, Schoolmaaltijden en School en Omgeving scholen ondersteund om deze leerlingen te helpen. Zo kan elke leerling – ongeacht de thuissituatie - op school daadwerkelijk tot leren komen. Vanaf 2029 worden deze regelingen gebundeld in één gezamenlijke aanvullende bekostigingsregeling. Zo komt structureel circa €650 miljoen beschikbaar voor scholen, zonder dat zij hiervoor een subsidieaanvraag hoeven te doen. Dat bespaart administratieve lasten – tijd die scholen kunnen besteden aan hun kerntaak.

8. Aan de slag: uitwerking van de Versterkingsagenda

Monitoren, leren en ontwikkelen

De Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden is geen vastomlijnd en in beton gegoten plan. Het is bij uitstek bedoeld als een kompas, dat inspeelt op de dagelijkse praktijk en ontwikkelingen in scholen en de samenleving. De verdere uitwerking van deze agenda, bijvoorbeeld voor acties op de andere basisvaardigheden, vraagt om een gezamenlijke inspanning. Samen met leerlingen, ouders, leraren, schoolleiders, sociale partners en wetenschappers wordt dit de komende periode gedaan. Alleen als we samen optrekken, kan de trend gekeerd worden.

Monitoren en leren

De voortgang van alle acties in de Versterkingsagenda wordt op de voet gevolgd, zodat successen en verbeterpunten direct zichtbaar worden. Door te volgen wat wel en niet werkt, kunnen scherpe keuzes gemaakt worden. Elk jaar verschijnt er een voortgangsrapportage, waarin de laatste stand van zaken op alle basisvaardigheden (lezen, rekenen-wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid) in beeld wordt gebracht.

Ontwikkelen

De inzichten die we samen opdoen – op scholen, in de wetenschap, in onderzoeken en in andere landen - helpen om de koers van de Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden door te ontwikkelen. Zo is de Versterkingsagenda een instrument dat met ons meegroeit om onze ambities te bereiken.

Onderzoek naar verschillen tussen scholen en internationale conferentie over basisvaardigheden

Hoewel er veel bekend is over de verklaringen voor dalende leerprestaties, is er nog geen heldere analyse over de grote verschillen tussen scholen. Sommige scholen slagen er bijvoorbeeld beter in goede taal- en/of rekenscores te halen dan andere scholen. Daarom zal OCW onderzoek doen naar de verklaringen voor deze verschillen. Zo kunnen er lessen getrokken worden van de voorlopers en de scholen die achterlopen gerichter ondersteund worden.

Ook van andere landen kan Nederland veel leren. Denk aan landen met soortgelijke uitdagingen of aan landen die de trend in hun land hebben weten te keren. Daarom organiseert OCW samen met de OESO een internationale conferentie, waarbij leren van en met andere landen centraal staat.

“Je kunt alleen sturen als je weet waar je staat en waar je naartoe wilt.”

Pieter Duisenberg, President van de Algemene Rekenkamer

Eindnoten

1 Zie bijvoorbeeld Inspectie van het Onderwijs (2026). *Staat van het Onderwijs 2026*. Inspectie van het Onderwijs en ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2025). *Monitor basisvaardigheden*. ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
2 Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., van Langen, A., Muja, A., & Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht*. Universiteit Twente.
3 OECD (2026), *PISA 2025 Results (Volume I): Future-Ready Students*, PISA, OECD. https://doi.org/10.1787/73451bc5-en.
4 Seton, B., Koops, J., & Frissen, S. (2025). *Trends in het voortgezet onderwijs 2025*. Stichting Cito.
5 In dit stuk gebruiken wij de bredere term rekenen-wiskunde. Omdat PISA de term wiskundige geletterdheid hanteert, gebruiken wij deze term ook als we refereren aan PISA. PISA toetst in het onderdeel 'hoeveelheden' overigens ook rekenkundige vaardigheden. Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., van Langen, A., Muja, A., & Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht*. Universiteit Twente.
6 Dit blijkt uit PISA-2018 en PISA-2022. In deze PISA-onderzoeken lag de nadruk op lezen (2018) en wiskunde (2022).
7 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2025). *Monitor basisvaardigheden 2025*. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/12/01/monitor-basisvaardigheden-funderend-onderwijs-2025.
8 Swart, N. M., Gubbels, J., in 't Zandt, M., Wolbers, M. H. J., & Segers, E. (2023). *PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland*. Expertisecentrum Nederlands.
9 Inspectie van het Onderwijs (2025). *Peil.Mondelinge taalvaardigheid einde bo, sbo en so 2023-2024*.
10 Inspectie van het Onderwijs (2021). *Peil.Schrijfvaardigheid einde (speciaal) basisonderwijs 2018-2019*.
11 Seton, B., Koops, J. & Frissen, S. (2025). *Trends in het voortgezet onderwijs 2025*. Stichting Cito. Onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs (Peil Leesvaardigheid vo en vso 2022-2023 en Peil Rekenen-wiskunde vo 2021-2022) bevestigt dit beeld.
12 Het vaardigheidsniveau dat leerlingen volgens PISA moeten beheersen om goed te kunnen functioneren op school en in onze maatschappij, is niveau 2.
13 Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., van Langen, A., Muja, A., & Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht*. Universiteit Twente.
14 OECD (2026), *PISA 2025 Results (Volume I): Future-Ready Students*, OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/73451bc5-en.
15 CPB (2019). *Verschillen in leerresultaten tussen basisscholen*, https://www.cpb.nl/verschillen-in-leerresultaten-tussen-basisscholen.
16 OECD (2023). *PISA 2022 Results, Volume 1*. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/pisa-2022-results-volume-i_76772a36/53f23881-en.pdf.
17 In IELS wordt onder andere gekeken naar beginnende geletterdheid en beginnende gecijferdheid.
18 Swart, N., Derks, I., Nout, S., Segers, E., & Wolbers, M. (2026). *IELS-2025: Inzicht in kernvaardigheden van vijfjarigen uit Nederland*. Expertisecentrum Nederlands.
19 Deze verklaringen zijn gebaseerd op onderzoeken en gesprekken met onderwijsprofessionals en wetenschappers.
20 Motivaction en Netwerk Mediawijsheid (2025). *Gezond met je scherm*. https://netwerkmediawijsheid.nl/wp-content/uploads/2025/11/GezondSchermgebruik-v6.pdf.
21 Robijn, M. (2023). *Aandacht voor diep lezen: Een blik op 21e-eeuwse geletterdheid*. Stichting Lezen; Onderwijsraad (2019). Lees! Een oproep tot een leesoffensief.
22 Siebers, T. (2024). *The effects of adolescents' social media use on distraction, task delay, and sleep*. Universiteit van Amsterdam.
23 Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., van Langen, A., Muja, A., & Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht*. Universiteit Twente.
24 Stichting Lezen (2021). *De leestijd daalt, behalve van online nieuws*. https://www.lezen.nl/onderzoek/de-leestijd-daalt-behalve-van-online-nieuws/ OESO (2021). *21st-Century Readers: Developing literacy skills in a digital world*. Inspectie van het Onderwijs (2024). *Peil.Leesvaardigheid einde leerjaar 2 voortgezet (speciaal) onderwijs 2022-2023*.
25 Het gaat om kinderen tot en met achttien jaar, zie: CBS (2025). *Leven in armoede*. https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2025/51/leven-in-armoede-2025.
26 Hoff, S. (2017). *Armoede onder kinderen – een probleemschets*. Sociaal en Cultureel Planbureau en CBS (2026). *Herijking risico-indicator onderwijsachterstanden basisonderwijs – fase 2 2026*.
27 Ongeveer drie miljoen volwassenen in Nederland hebben moeite met basisvaardigheden: PIAAC (2024). https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2024/12/10/piaac-nationaal-rapport.
28 Bollen, I., & Stronkhorst, E. (2025). *Zicht op thuistaal. Achtergrondkenmerken van niet Nederlandssprekende ouders en hun kinderen in kaart gebracht*. Kohnstamm Instituut.
29 Bollen, I., & Stronkhorst, E. (2025). (2025). *Zicht op thuistaal. Achtergrondkenmerken van niet Nederlandssprekende ouders en hun kinderen in kaart gebracht*. Kohnstamm Instituut.
30 Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., van Langen, A., Muja, A., & Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht*. Universiteit Twente.
31 OECD (2026). *Parental involvement*. https://gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=41727&filter=all.
32 Gaikhorst, L. (2025). *Gelijke kansen in het onderwijs: structuren begrijpen, verschil maken*. Universiteit Leiden.
33 Soeterik, I., Fikrat-Wevers, S., Yassine, D., Badou, M., de Winter-Koçak, S., van Rhemen, R., Powlick, K. M., & Felten, H. (2025). *Onderzoeken wat we niet zien*. Verwey Jonker Instituut, Movisie en Vrije Universiteit.
34 Houtveen, A., Van Steensel, R. &de la Rie,S. (2019). *De vele kanten van leesbegrip*. https://www.hu.nl/onderzoek/publicaties/de-vele-kanten-van-leesbegrip. Dhont, J. &Prenger, J. (2023). *Van wetenschap naar praktijk: de weg naar effectief leesonderwijs voor alle leerlingen*. https://www.tijdschrift-taal.nl/art/50-7681_Van-wetenschap-naar-praktijk-de-weg-naar-effectief-leesonderwijs-voor-alle-leerlingen.
35 Inspectie van het Onderwijs (2026). *Vakdidactiek rekenen-wiskunde en begrijpend lezen*. Nb: mogelijk is dit rapport op het moment van verschijnen van de Versterkingsagenda nog niet gepubliceerd.
36 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2025). *Trendrapportage arbeidsmarkt leraren 2025*. https://open.overheid.nl/documenten/c0734b61-05a1-4480-be61-fa76d3b238f1/file.
37 Schokker, T. &van der Steeg, M. (2023). *Verdeling van leraren en kansengelijkheid*. https://www.caop.nl/app/uploads/2023/02/Onderwijs-aan-het-werk-2023-hoofdstuk-19.pdf. ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2025). *Trendrapportage arbeidsmarkt leraren 2025*. https://open.overheid.nl/documenten/c0734b61-05a1-4480-be61-fa76d3b238f1/file.
38 Schokker, T. &van der Steeg, M. (2023). *Verdeling van leraren en kansengelijkheid*. https://www.caop.nl/app/uploads/2023/02/Onderwijs-aan-het-werk-2023-hoofdstuk-19.pdf.
39 Van den Berg, E., de Groot, J., Ypma, IJ., & Willemsen, M. (2025). *Kennisgedreven onderwijs*. SEO en Sardes.
40 Vrielink, S., Bendig, J., Wartenbergh, F., van den Berg, D., Scheeren, J., & de Vos, K. (2022). *Professionalisering van leraren en docenten*. CAOP, CentERdata en MOOZ.
41 Runhaar, P. (2020). *Teamleren stimuleren*. https://www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl/wp-content/uploads/2020/01/H3.2-Teamleren-stimuleren.pdf.
42 Kuiper, W. (2017). *Ruimte, richting en ruggensteun*. In E. Folmer, A. Koopmans-van Noorel, & W. Kuiper (Red.), Curriculumspiegel 2017 SLO.
43 Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., van Langen, A., Muja, A., & Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht*. Universiteit Twente.
44 Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., van Langen, A., Muja, A., & Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht*. Universiteit Twente.
45 Voerman, L. (2021, 7 oktober). *Hoge verwachtingen gaan over (n)u: De invloed van de verwachtingen van leraren op het leren en de motivatie van hun leerlingen*.Hogeschool van Rotterdam. https://www.hogeschoolrotterdam.nl/globalassets/afbeeldingen/onderzoek/kenniscentra/talentontwikkeling/LiaVoermanHogeverwachtingengaanovernu.
46 Inspectie van het Onderwijs (2026). *De Staat van het Onderwijs 2026*. Onderwijsraad (2026). *Kijk anders naar toetsing*.
47 Kennistafel Effectief Leesonderwijs. (2025, 16 juni). *Kwaliteitskader Leermiddelen Taal/Nederlands*. Platform Samen Onderzoeken. https://www.platformsamenonderzoeken.nl/kennisbank/kwaliteitskader-leermiddelen-taal-nederlands/.
48 Inspectie van het Onderwijs. (2024). *De kwaliteit van de vroegschoolse educatie*.
49 OECD (2025). *Unlocking High-Quality Teaching*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/f5b82176-en.
50 Het Onderwijsakkoord is een akkoord tussen het kabinet en de PO-Raad, de VO-Raad, de Algemene Onderwijsbond (AOb), CNV Onderwijs, de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv), de Algemene Vereniging voor Schoolleiders (AVS) en FNV O&O.
51 Nationaal Kennisinstituut Onderwijs (2026), *Nationale Kennisagenda Onderwijs 2026-2030*. https://www.nko.nl/themas.
52 Boer, M., van Dorsselaer, S., de Looze, M., de Roos, S., Brons, H., van den Eijnden, R., Monshouwer, K., Huijnk, W., ter Bogt, T., Vollebergh, W., & Stevens, G. (2022). HBSC 2021: *Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Universiteit Utrecht. Rombouts, M., Morren, K., van Dorsselaer, S., Tuithof, M., & Monshouwer, K. (2023). *Peilstationsonderzoek Scholieren 2023: Middelengebruik, digitale mediagebruik en mentale gezondheid onder scholieren*. Trimbos-instituut.
53 Koning, I., Vossen, H., Brons, H., & Van den Eijnden, R. (2025). *Richtlijn gezond schermgebruik 2025: Richtlijn voor opvoeders*. Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit Amsterdam & ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
54 Het onderwijsakkoord is afgesloten met de PO-Raad, de VO-raad, AOb, FNV O&O, CNV Onderwijs, FvOv en de AVS.
55 Dit is in de Beleidsbrief van april 2026 aangekondigd. *Kamerstukken II 2025-2026, 36 800 VIII, nr. 148*.

Versterkingsagenda Taal en andere basisvaardigheden is een uitgave van:
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag
Oktober 2026